

UDC 378.016:7.012]:001.895
DOI: 10.31866/2617-7951.2.2.2019.189732

УДК 378.016:7.012]:001.895

**FUTURE DESIGNERS' PROFESSIONAL
COMPETENCE FORMATION
WITH THE INNOVATIVE
TECHNOLOGIES USE**

Liliya Saprykina,
<https://orcid.org/0000-0003-3397-8630>
PhD in Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer,
Kryvyi Rih State
Pedagogical University,
Kryvyi Rih, Ukraine
lilianna.sap@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ДИЗАЙНЕРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Лілія Саприкіна,
<https://orcid.org/0000-0003-3397-8630>
кандидат педагогічних наук,
старший викладач,
Криворізький державний
педагогічний університет,
Кривий Ріг, Україна
lilianna.sap@gmail.com

Abstract

The aim of the article is a theoretical substantiation of innovative technologies introduction in the process of future designers' professional training. Based on scientists' researches analysis concerning the problem of future specialists' professional competence formation, it is determined that the introduction of innovative technologies has a positive influence on future specialists' professional competence formation in the process of studying in higher education institutions. **Research methods.** Methods of analysis, comparison, and generalization, as well as methods of pedagogical experiment and pedagogical observation were applied. **Scientific novelty** consists in defining the concept of "project activity" as a specific form of independent learning activity modeling on the basis of the student's personal choice for cognitive or practical tasks in non-standard situations, which provides the personal content of learning. It is substantiated that the project activity basis is cognitive skills development, ability to independently design knowledge and navigate the information space, development of future designers' critical thinking. It is emphasized that project activity promotes the formation of professionally relevant knowledge, future designers' skills, as well as assimilation of a certain structure of project activity, which is important both for professional activity and future

Анотація

Мета роботи – теоретичне обґрунтування запровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки майбутніх дизайнерів. На основі аналізу досліджень вчених щодо проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців визначено, що запровадження інноваційних технологій позитивно впливає на формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі навчання у вищих навчальних закладах. **Методи дослідження.** Було застосовано методи аналізу, порівняння та узагальнення, а також методи педагогічного експерименту та педагогічного спостереження. **Наукова новизна** полягає у визначенні поняття «проектна діяльність» як специфічної форми моделювання самостійної навчальної діяльності на основі особистого вибору студента щодо пізнавальних або практичних завдань у нестандартних ситуаціях, що забезпечує особистий зміст навчання. Обґрунтовано, що основою проектної діяльності є розвиток пізнавальних навичок, вміння самостійно проектувати свої знання і орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення майбутніх дизайнерів. Акцентовано, що проектна діяльність сприяє формуванню професійно відповідних знань, умінь і навичок майбутніх дизайнерів, а також засвоєнню

designers' personal development and also provides the formation of positive learning motivation. **Conclusions.** The necessity of introducing the project activity into the process of future designers preparing is proved, as the project activity contributes to the formation of future designers' professional competence structure components.

певної структури проектної діяльності, яка є важливою як для професійної діяльності так і для особистісного розвитку майбутніх дизайнерів, а також забезпечує формування позитивної мотивації навчання. **Висновки.** Доведено необхідність запровадження проектної діяльності в процес підготовки майбутніх дизайнерів, оскільки проектна діяльність сприяє формуванню компонентів структури професійної компетентності майбутніх дизайнерів.

Keywords: **Ключові слова:**

professional competence, future designer, future designers' professional competence, innovative technologies, project activity.

професійна компетентність, майбутній дизайнер, інноваційні технології, проектна діяльність.

Вступ **1**

Підготовка майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах – освітній напрям, що активно розвивається. Аналіз змісту сучасної мистецької освіти свідчить, що для підготовки компетентних фахівців, здатних здійснювати на високому рівні свою професійну діяльність в умовах мінливих соціально-економічних перетворень, а також ухвалювати ефективні рішення у нестандартних професійних ситуаціях, необхідним є формування певного рівня професійної компетентності.

Мета дослідження **2**

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування запровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки майбутніх дизайнерів, зокрема, пошук шляхів запровадження проектної діяльності як однієї з форм інноваційних технологій навчання задля забезпечення позитивного впливу на формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів.

Методологія та аналіз джерельної бази **3**

Аналіз наукових праць із психології, педагогіки засвідчує, що проблему професійної підготовки у вищій школі досліджено в різних аспектах, а саме: педагогіка вищої школи (А. Кузьмінський, З. Курлянд); особливості організації навчального процесу у вищому навчальному закладі (С. Архангельський, Л. Хоружа); педагогічні технології професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах (В. Беспалько, С. Сисоєва); концепція неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Н. Ничкало); питання професійної підготовки фахівців різних напрямів у вищих навчальних закладах (З. Бакум, Т. Поясок); проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців (Н. Бібік, О. Пометун).

Теоретичним підґрунтям для даної статті є наукові праці М. Елькіна (2005), Л. Кондратової (2008), Н. Самойленко (2008), Н. Удріс (2012) та інших науковців, які досліджували саме проектну діяльність, зокрема, і в сфері дизайну.

Результати дослідження **4**

Теоретичне обґрунтування і розробка структури професійної компетентності майбутніх дизайнерів зумовили перехід до виявлення умов формування структурних компонентів професійної компетентності.

З позиції філософської науки, «умова» – сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин), що необхідні для виникнення, існування або зміни даного об'єкта (Константинов, 1964, с. 286); «умова – це категорія, у якій відображено універсальні відношення предмета до тих чинників, завдяки яким він виникає та функціонує. Завдяки наявності відповідних умов властивості предмета переходять із можливості у дійсність» (Фролов, 1987, с. 174). Сукупність конкретних умов цього предмета утворює середовище його протікання, від якого залежить дія законів природи і суспільства. Умова як одна з категорій детермінізму утворює момент загального діалектичного взаємозв'язку (Лалак, 2009).

У психології прийнято вважати, що умови утворюють те середовище, у якому явища виникають, функціонують і розвиваються. Під умовами освітньої діяльності розуміють сукупність обставин, в яких вона здійснюється, і соціальних обставин життєдіяльності її суб'єкта. Ті й інші розглядаються як чинники, що сприяють її успішності.

З. Підручна (2008) під умовами формування професійної компетентності розуміє зовнішні (відповідно до особистості студента) обставини навчання, що є причиною його якісних змін. Вчена виокремлює чотири групи таких умов: I – нормативні (змістова й інформаційна готовність до професійної діяльності, настанова на компетентно-професійну діяльність у нових умовах, індивідуальний підхід до здобуття професійної компетентності); II – загальнопедагогічні (забезпечення інтегративної успішності процесу формування професійної компетентності, актуалізація можливостей навчальних предметів для формування професійної компетентності з урахуванням їхньої спеціалізації та кваліфікації, стимулювання процесу саморозвитку); III – професійно-педагогічні (наявність компетентних педагогічних дій у професійній підготовці, співвідношення методів і форм підготовки, емоційно-оцінні відносини між студентами та викладачами); IV – загально-соціальні (потреба в професійно компетентних фахівцях, здатних працювати у мінливих умовах) (с. 11).

Оскільки «умови» – важливі чинники формування професійної компетентності, то необхідно виокремити такі умови, які створюють найбільш позитивний вплив та забезпечують успішний розвиток професійної компетентності майбутніх дизайнерів.

На основі аналізу досліджень науковців (В. Баркасі, Л. Волошко, О. Загородна, Ю. Коган, Н. Лалак) щодо проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців педагогічного, економічного, аграрного, мистецького напрямку діяльності, з'ясовано, що запровадження інноваційних технологій в освітній процес вищих навчальних закладів позитивно впливає на формування професійної компетентності фахівців означених царин.

Виходячи з аналізу змісту підготовки майбутніх дизайнерів, а також урахування соціального замовлення суспільства, тенденції розвитку мистецької освіти та специфіку професійної компетентності майбутніх дизайнерів, розглянемо проектну діяльність як одну з форм інноваційних методичних технологій навчання, що позитивно впливає на формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів.

На основі зіставлення наукових підходів щодо сутності дефініцій «проект», «проектна діяльність» вважаємо за доречне розмежувати ці поняття.

Варто зауважити, що науковці не оперують єдино прийнятним визначенням поняття «проект», тому в низці досліджень натрапляємо на різні тлумачення. Одні дослідники вбачають у проекті «сукупність концептуальної і формальної моделі», а також сам пакет документів, що описує план діяльності (Гитман & Гитман, 2002, с. 137). Для інших проектом є спеціально організований учителем і самостійно виконаний учнями комплекс дій, у результаті якого створюється творчий продукт (Гузеев, 1996, с. 79). Також є тенденція вважати проект механізмом розвитку освіти, однією з найважливіших форм інноваційної діяльності в освіті.

Варто звернути увагу на погляд Л. Кондратової, яка зазначає, що «проект» – процес творчої пошуково-дослідницької діяльності студентів для досягнення бажаного результату, що повинен задовольняти інтереси майбутніх дизайнерів та розв'язувати їхні проблеми (Кондратова, 2008, с. 22).

Оскільки «проекування» – категорія перетворювальної діяльності, яка конструється за допомогою проекту (Кремень, 2008, с. 717), то воно розглядається нами як творча, інноваційна діяльність, що спрямована на створення нового продукту через включення студентів до проектної діяльності.

В результаті дослідження з'ясовано, що проектування в загальному його розумінні – це науково обґрунтована побудова системи параметрів майбутнього об'єкта чи якісно нового стану наявного проекту, прототипу передбачуваного або можливого об'єкта стану чи процесу (Елькін, 2005). Зокрема, найчастіше поняття «проекування» розглядається як особливий тип

інтелектуальної діяльності, особливістю якої є перспективна орієнтація, практично спрямоване дослідження або творчого акту. Н. Удріс (2012) зауважує, що через наближеність проектування до освоєння людиною нових знань як недостатньої для досягнення кінцевої мети інформації, тобто до освітнього процесу, це поняття «досліджується переважно у педагогічній сфері, хоча започаткована була більшою мірою в галузі дизайну» (с. 19). Зауваження про те, що проектування як ознака її притаманне саме сфері дизайну, підсилює актуальність застосування проектної діяльності як інноваційної технології у професійному формуванні майбутніх дизайнерів.

Аналіз сучасних підходів до змісту поняття «проектна діяльність» демонструє, що ця проблема активно вивчалась вітчизняними та зарубіжними науковцями, які вкладають у його тлумачення різне значення: 1) діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми в процесі створення проекту (Н. Авшенюк); 2) процес пошуку всебічно узгоджених складних рішень зі створення нових об'єктів (М. Бершадський); 3) практичне навчання, розвиток, засвоєння таких цінностей, як майстерність, інтелектуальні та творчі здібності (Т. Бацаєва); 4) самостійна навчальна діяльність студента на основі особистісного вибору щодо пізнавальних або практичних завдань у нестандартних ситуаціях (Ю. Загуменнов); 5) механізм, що розвиває освіту; предметом проектування стає створення умов (засобів, механізмів) розвитку системи освіти загалом, переходу із одного стану в інший (І. Ісаєв); 6) специфічна форма моделювання, спрямована не тільки на пізнання елементів дійсності, але й на створення нових її елементів (Н. Нечаєв); 7) навчальна діяльність, під час якої студенти здобувають знання та вміння у процесі планування і виконання проектів (Н. Самойленко).

М. Елькін (2005) зазначає, що проектна діяльність сприяє формуванню професійно значущих знань, умінь і навичок студентів.

У процесі аналізу сутності поняття «проектна діяльність» виокремлено визначення його як конструктивної і продуктивної діяльності особистості, спрямованої на розв'язання життєво значущої проблеми й досягнення кінцевого результату в процесі створення проекту (Кремень, 2008, с. 717). Отже, «проектна діяльність» – навчальна діяльність, під час якої студенти здобувають знання та вміння у процесі планування і виконання проектів (Самойленко, 2008, с. 180), тобто це діяльність, за якої студенти набувають знання у процесі планування і виконання практичних завдань (проектів), що постійно ускладнюються. Відповідно, в основу проектної діяльності покладено розвиток пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Досить вдалим прикладом запровадження проектної діяльності задля забезпечення позитивного впливу на формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів спеціальності 022 Дизайн (спеціалізація «Дизайн одягу») є створення дизайн-проекту «Жіночий український костюм» (Рис. 4.1).

Рис. 4.1. Дизайн-проект «Жіночий український костюм».

Fig. 4.1. Design project «Women's Ukrainian costume».

Відтак на етапі підготовки проекту було визначено тему і мету проекту. Окреслення задуму здійснювалося, насамперед, у процесі обговорення майбутнього проекту.

Наступний етап – планування – передбачав визначення джерел, засобів збору, методів аналізу інформації, засобів представлення результатів, а також окреслення критеріїв оцінки процесу і результатів проектної діяльності. Важливим також були визначення термінів виконання кожної стадії.

На етапі виконання проекту здійснювався аналіз та відбір відповідної інформації, виконувалася творча робота. Варто зазначити, що практична робота охоплювала виконання визначених завдань з декількох дисциплін, а саме: «Основи конструювання та моделювання одягу» («Моделювання одягу на основі народного крою»); «Технологія обробки деталей одягу» («Етапи виготовлення швейного виробу»); «Народні ремесла в декорі костюма» («Виконання зразків вишивки, різних за прийомами створення»); «Дизайн аксесуарів» («Дизайн прикрас та головних уборів»); «Комп'ютерні технології в проектуванні одягу» («Творча робота у техніці «Колаж»: растрова графіка»). Таким чином, успішне виконання проекту передбачало, окрім формулювання студентом завдань і вироблення конкретного плану дій, спостереження за діяльністю студента, непряме керування і контроль з боку викладача за діяльністю студента, обговорення, допомогу в пошуку інформації тощо.

На завершальному етапі було здійснено підготовку проекту до презентації та проведено його захист.

Зауважимо, що запровадження у навчальний процес окресленого проекту та успішне його виконання доводить, що у процесі проектної діяльності виявляється раціональне поєднання

теоретичних знань і практичних дій студентів під час розв'язання конкретної проблеми, використовується сукупність проблемних, дослідницьких, практичних методів роботи, які, на думку Ю. Загуменнова (2005), за своєю сутністю є завжди творчими. Відтак, засвоєння певної структури проектної діяльності є важливим і для професійної діяльності й особистісного розвитку майбутніх дизайнерів, і для формування позитивної навчальної мотивації.

Наукова новизна та практична значимість дослідження

5

З огляду на зазначене, «проектна діяльність» – це специфічна форма моделювання самостійної навчальної діяльності на основі особистісного вибору студента щодо пізнавальних або практичних завдань у нестандартних ситуаціях, що забезпечує особистісний сенс навчання.

Висновки

6

З'ясовано, що метод проектів є ефективним у процесі підготовки майбутніх дизайнерів. Оскільки під час створення концептуальних положень формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів відведено вагоме місце інноваційним технологіям, то залучення студентів до проектної діяльності, як однієї з форм інноваційних методичних технологій навчання, позитивно впливатиме на формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів.

Отже, запровадження проектної діяльності у процес підготовки майбутніх дизайнерів сприятиме підвищенню рівня сформованості компонентів структури професійної компетентності.

Список бібліографічних посилань

- Гитман, Е.К., & Гитман, М.Б. (2002). Проект в образовательной области «Технология». *Школьные технологии*, 6, 136-137.
- Гузеев, В.В. (1996). *Образовательная технология: от приема до философии*. Москва: Сентябрь.
- Елькін, М.В. (2005). *Формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії засобами проектної діяльності*. (Дисертація кандидата педагогічних наук). Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, Київ.
- Загуменнов, Ю., Шелкович, Л., & Шварц, Г. (2005). Особистісно зорієнтовані технології в освіті. *Підручник для директора*, 9(10), 10-24.
- Кондратова, Л.Г. (2008). *Підготовка вчителя до організації проектної діяльності учнів основної школи в позаурочній роботі*. (Дисертація кандидата педагогічних наук). Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, Київ.
- Константинов, Ф.В. (Ред.). (1964). *Философская энциклопедия* (Т. 5). Москва: Советская энциклопедия.
- Кремень, В.Г. (Ред.). (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер.
- Лалак, Н.В. (2009). *Методика формування професійної компетентності майбутнього вчителя в процесі навчання історії*. (Дисертація кандидата педагогічних наук). Інститут педагогіки НАПН України, Київ.
- Підручна, З.Ф. (2008). *Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки*. (Автореферат дисертації кандидата

- педагогічних наук). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль.
- Самойленко, Н.Б. (2008). *Підготовка вчителів гуманітарних дисциплін до застосування методу проєктів у професійній діяльності*. (Дисертація кандидата педагогічних наук). Інститут вищої освіти АПН України, Київ.
- Удріс, Н. (2012). Образ як об'єкт проєктної культури. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія: Соціологія, 172(184), 19-23.
- Фролов, І.Т. (Ред.). (1987). *Философский словарь* (2-е изд.) Москва: Политиздат.

References

- Elkin, M.V. (2005). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia heohrafii zasobamy proektnoi diialnosti [Formation of professional competence of the future teacher of geography by means of project activity]*. (PhD Dissertation). Central Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Kyiv [in Ukrainian].
- Frolov, I.T. (Ed.). (1987). *Filosofskii slovar [Philosophical Dictionary]* (2nd ed.) Moscow: Politizdat [in Russian].
- Gitman, E.K., & Gitman, M.B. (2002). Proekt v obrazovatelnoi oblasti "Tekhnologiiia" [Project in the educational field "Technology"]. *Shkolnye tekhnologii*, 6, 136-137 [in Russian].
- Guzeev, V.V. (1996). *Obrazovatelnaia tekhnologiiia: ot priema do filosofii [Educational technology: from admission to philosophy]*. Moscow: Sentiabr [in Russian].
- Kondratova, L.H. (2008). *Pidhotovka vchytelia do orhanizatsii proektnoi diialnosti uchniv osnovnoi shkoly v pozaurochnii roboti [Preparation of the teacher for the organization of project activity of elementary school students in extra-curricular work]*. (PhD Dissertation). Central Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Kyiv [in Ukrainian].
- Konstantinov, F.V. (Ed.). (1964). *Filosofskaia entsiklopediia [Philosophical Encyclopedia]* (Vol. 5). Moscow: Sovetskaia entsiklopediia [in Russian].
- Kremen, V.H. (Ed.). (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
- Lalak, N.V. (2009). *Metodyka formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia v protsesi navchannia istorii [Formation of the professional competence of the future teacher in the process of history teaching]*. (PhD Dissertation). The Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].
- Pidruchna, Z.F. (2008). *Formuvannia profesiinoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of professional communicative competence of future translators in the process of professional training]*. (Abstract of PhD Dissertation). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil [in Ukrainian].
- Samoilenko, N.B. (2008). *Pidhotovka vchyteliv humanitarnykh dystsyplin do zastosuvannia metodu proektiv u profesiinii diialnosti [Training teachers in the humanities to apply the project method in their professional activities]*. (PhD Dissertation). Institute of Higher Education NAES of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].
- Udris, N. (2012). Образ як об'єкт проєктної культури [The image as an object of project culture]. *Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"]*. Serii: Sotsiologiia, 172(184), 19-23 [in Ukrainian].
- Zahumenov, Yu., Shelkovych, L., & Shvarts, H. (2005). Osobystisno zoriientovani tekhnologii v osviti [Personally oriented technologies in education]. *Pidruchnyk dlia dyrektora*, 9(10), 10-24 [in Ukrainian].